

Særskilt språkopplæring og tospråklig assistanse i Bergen kommune

LIGA SARK-20-201206353-1

Hva saken gjelder:

Byrådet legger med dette frem sak knyttet til bystyrets vedtakspunkter i sak 78-09 Evaluering av morsmålsundervisningen i Bergen kommune. Saken omhandler organiseringen av- og innholdet i tjenesten tospråklig assistanse i barnehagen og organiseringen av og kvaliteten på særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige barn i bergensskolen.

Barnehagene og skolene i Bergen skal være preget av mangfold og fellesskap der alle barn skal ha muligheter til å mestre og til å lykkes. Barnehagen er en viktig arena for språkstimulering i småbarnsalderen og det overordnede målet med tiltakene byrådet fremmer i tilknytning til tjenesten tospråklig assistanse er å styrke barnehagens språkmiljø og flerspråklige barns norskspråklige ferdigheter i barnehagen.

I skolen er det markerte forskjeller i læringsutbytte mellom elever med norsk bakgrunn og elever med innvandrerbakgrunn, dette gjelder både Bergen og i resten av landet. Selv om mange minoritetsspråklige barn har høy motivasjon og viser stor innsats, er det dokumentert at minoritets elever i snitt oppnår svakere resultater enn elever med norsk bakgrunn. Dette kommer til syne gjennom resultater på nasjonale prøver, grunnskolepoeng og gjennom kartleggingsprøver. I Bergen viste kartleggingsprøvene i lesing skoleåret 2010/2011 at på 9. trinn var det hele 68 % av elevsvarene fra minoritetsspråklige gutter som lå i kritisk sone. Sosial bakgrunn og språk, og elever som kommer til Norge sent i skoleløpet, forklarer mye av denne forskjellen. Allikevel er det resultater som byrådet ikke kan slå seg til ro med. Det å mestre norsk har stor betydning for elevenes læringsutbytte, og er en forutsetning for å få utbytte av opplæringen. I saken foreslår byrådet flere tiltak for å bedre kvaliteten på den særskilte språkopplæringen i skolen, både når det gjelder organisering og innhold. Den overordnede målsettingen med tiltakene er at minoritetsspråklige barn i bergensskolen skal lære norsk raskest mulig for at de tidligst mulig er i stand til å gå over i ordinær klasse, slik at de kan få et best mulig utbytte av opplæringen.

For å realisere de overordnede målsettingene foreslår byrådet følgende:

Tospråklig assistanse knyttes til pedagogisk fagsenter

Byrådet foreslår at tjenesten knyttes til et pedagogisk fagsenter fordi dette vil gi tjenesten et større og bredere faglig miljø, og gi et tettere samarbeid mellom to fagfelt - migrasjonspedagogikk og spesialpedagogikk – noe som vil komme begge disse fagfeltene - og minoritetsspråklige barn til gode. Tjenesten tospråklig assistanse har manglet en klar beskrivelse for innholdet i tjenesten, dette har vært medvirkende til varierende kvalitet og ulik praksis i tjenesten. Dette gjelder både hva som skal være den tospråklige assistentens rolle, men også hva styrers ansvar er i forhold til det arbeidet den tospråklige assistenten skal gjøre. I saken blir det foreslått hvilke oppgaver de tospråklige assistentene i barnehagene skal ha og hvordan denne tjenesten bør være organisert.

Færre ressursskoler – mer konsentrert og sterkere faglig miljø

Ressursskolene (tidligere baseskoler) fungerer som baser for lærerne som driver tospråklig fagopplæring og morsmålsundervisning. I dag er det 28 ressursskoler som organiserer til sammen 114 lærere i tospråklig fagopplæring/morsmål. Byrådet går inn for å redusere antall ressursskoler slik at det blir to i hver bydel. En reduksjon av antall ressursskoler vil medføre at mange morsmåls lærere vil måtte bytte

arbeidsplass, men samtidig vil dette medføre et mer konsentrert og sterkere faglig miljø for morsmåslærerne.

Forsøk med periodisering av tospråklig fagopplæring

Byrådet vil igangsette et forsøk med periodisering av undervisning for ungdomsskoleelever som har tospråklig fagopplæring. Dette vil gi bedre muligheter for samarbeid mellom morsmåslærer og faglærer og gi en større faglig kontinuitet for elevene.

Forbedring av koordinering mellom morsmåso pplæring/tospråklig fagopplæring og ordinær undervisning

På grunn av praktiske forhold som avstand og tid har det vist seg å være en utfordring å få til et godt nok samarbeid mellom morsmåslærere som driver særskilt språkopplæring og kontaktlærer/faglærer/skoleleder. En mer utstrakt bruk av teknologi vil også gi muligheter for å forbedre dette samarbeidet, byrådet foreslår derfor at alle morsmåslærere får egen pc.

Nyankomne minoritetsspråklige elever skal få innføringstilbud i mottaksklasser på ordinære grunnskoler ute i bydelene

Byrådet er opptatt av at nyankomne minoritetsspråklige elever skal lære norsk så raskt som mulig slik at de raskest mulig kan ta del i ordinære klasser og ordinær opplæring. Byrådet foreslår derfor at det opprettes mottaksklasser på noen av ressurskolene som i tillegg er ordinære skoler. Ved å gå i mottaksklasse ved en ordinær skole vil nyankomne minoritetsspråklige elever fra første skoledag også ha tilhørighet i en klasse med norskspråklige elever og vil gradvis kunne delta sosialt og faglig i klassen. Byrådet mener dette vil bedre integreringen av nyankomne minoritetsspråklige inn i norskspråklige miljøer og at dette vil føre til at elevene raskere lærer norsk. En slik modell vil også bidra til å spre kompetansen på særskilt språkopplæring til flere skoler og bydeler. En samlokalisering av ressurskoler og mottaksklasser vil kunne gi positiv synergi i form av sterke kompetansemiljøer og større mangfold i språkkompetanse slik at ressurskolen og mottaksavdelingen kan benytte hverandres kompetanse.

Byrådet foreslår videre at det tilrettelegges slik at nærskolene er i stand til å gi nyankomne minoritetsspråklige elever på 1. og 2. trinn et innføringstilbud hvis skolen selv i samråd med elevenes foreldre velger det.

Flyttingen av elevene på Nygård ut i mottaksklasser i ordinære skoler vil skje i tre trinn:

1. Pilotprosjekt skoleåret 2013/2014: Det opprettes en mottaksklasse på 15 elever for nyankomne minoritetsspråklige ungdomsskoleelever på en ordinær skole. Evaluering som grunnlag for videre utflyttingsprosess
2. 2014/2015: resten av ungdomsskolen på Nygård flyttes ut (3 klasser på 15 – 20 elever)
3. Senest innen 2016/2017 Barneskolen flyttes ut (ca. 110 elever)

Innføring av kvalitetsoppfølging av særskilt språkopplæring

Byrådet ønsker å sikre og heve kvaliteten på den særskilte språkopplæringen i bergensskolen for å øke læringsutbyttet for minoritetsspråklige elevene. Byrådet vil derfor innføre kvalitetsoppfølging av særskilt språkopplæring fra høsten 2012.

Flere lærere med kompetanse i andrespråkspedagogikk og heving av kompetanse på særskilt språkopplæring ute på skolene

Byrådet vil prioritere å øke antallet lærere med kompetanse i andrespråkspedagogikk – det vil si lærere som arbeider med lesing, skriving og muntlig utvikling hos elever som ikke har norsk som morsmål og som har bodd relativt kort tid i Norge. Byrådet vil prioritere inntil 8 lærere hvert år i fire år som får mulighet til å ta 30 studiepoeng i dette faget.

Samtidig vil byrådet øke kompetansen ute på skolene når det gjelder særskilt språkopplæring ved å tilby skolene kurs i fordypning i migrasjonspedagogikk.

Oppretter veilederstillinger for det minoritetsspråklige feltet i skolen

Fra høsten 2012 skal alle nyankomne minoritetsspråklige elever registreres på nærskolen, og nærskolene har et ansvar for å kartlegge elevenes språkkompetanse for å vurdere hvilket opplæringstilbud elevene trenger. Skolene er deretter pålagt å bruke utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy (for norskkompetanse) innen skoleårets slutt for vurdering om retten til særskilt språkopplæring det påfølgende skoleåret. Det har vist seg å være et stort behov på skolene for veiledning i bruk av kartleggingsverktøyet og også til opplæringen i grunnleggende norsk mht didaktikk, læremidler mm. Samtidig vil det være et behov for veiledning til skolene som skal ha mottaksklasser, knyttet til begynneropplæringen av nyankomne minoritetsspråklige. Byrådet foreslår derfor å opprette en pedagogisk veilederstilling (-er) for det minoritetsspråklige feltet i skolen. Veilederens oppgave skal være knyttet til begynneropplæringen av nyankomne minoritetsspråklige elever og til opplæring i grunnleggende norsk.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Tiltakene som er foreslått vil kunne løses innenfor avsatt ramme til det minoritetsspråklige feltet i Byrådsavdeling for barnehage og skole. Når det gjelder merutgifter som følge av mindre investeringstiltak ved en desentralisering av Nygård skole vil det innarbeides i framtidige økonomiplaner. Dette vil bli sett i sammenheng med frigjøring av leie for innleide lokaler ved avvikling av Nygård skole.

En desentralisering av Nygård skole og reduksjon av antall ressurskoler vil medføre at mange lærere må bytte arbeidsplass. Omstillingen vil håndteres i henhold til Personal og arbeidsreglementet og gjeldende rutiner for omstilling av overtallige i Bergen kommune.

Begrunnelse for fremleggelse for bystyret:

Vedtak i bystyresak 78-09 *Evaluering av morsmålsundervisningen i Bergen kommune.*

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

1. Bystyret slutter seg til tiltakene for tjenesten tospråklig assistanse for å styrke barnehagens språkmiljø og flerspråklige barns norskspråklige ferdigheter i barnehagen.
2. Bystyret slutter seg til tiltakene innenfor særskilt språkopplæring/det minoritetsspråklige feltet i skolen slik at minoritetsspråklige barn kan lære norsk raskest mulig og følge ordinær undervisning.
3. Tiltakene finansieres innenfor vedtatte rammer i økonomiplan 2012-2015.

Dato: 15. mai 2012

Monica Mæland
byrådsleder

Harald Victor Hove
byråd for barnehage og skole

Vedlegg: 1. Innstilling fra arbeidsutvalg: Opplæringstilbudet for minoritetsspråklige elever i skolen og omorganisering av tospråklig assistanse i barnehagen
2. Språkkart, 8.mai 2012

Saksutredning:

1 Bakgrunn for saken

Byrådet legger med dette frem sak knyttet til bystyrets vedtakspunkter i sak 78-09 Evaluering av morsmålsundervisningen i Bergen kommune.

1.1 Leserveiledning

Saken omhandler organisering av tospråklig assistanse i barnehagen og særskilt språkopplæring i skolen. Første del av saken (kap. 2) handler om tospråklig assistanse i barnehagen: hva som skal være oppgavene til de tospråklige assistentene i barnehagen og hvor de skal være ansatt. Andre del av saken (kap 3) omhandler ulike sider ved den særskilte språkopplæringen i skolen. I hovedsak *organiseringen* av opplæringen – både for nyankomne minoritetsspråklige og den særskilte språkopplæringen minoritetsspråklige elever får senere i skoleløpet. Samtidig omhandler også saken andre sider som har betydning for kvaliteten på denne opplæringen – kompetansen hos lærerne/ute på skolene og hvordan særskilt språkopplæring skal følges opp fra skoleeiers side.

2 Tospråklig assistanse i barnehagene

Barnehagen er en viktig arena for språkstimulering i småbarnsalderen. For mange barn som ikke har norsk som morsmål vil tidlig innsats og målrettede språkstimulerende tiltak i førskolealder kunne bidra til en bedre skolestart og på sikt øke barnas deltagelse på alle samfunnets arenaer. Det overordnede målet med tiltakene byrådet fremmer i tilknytning til tjenesten tospråklig assistanse er å styrke barnehagens språkmiljø og flerspråklige barns norskspråklige ferdigheter i barnehagen.

2.1 Bakgrunn

Antall minoritetsspråklige barn¹ i barnehagene i Bergen øker. Fra 2007 til 2011 er antallet fordoblet.

År	Antall
2007	740
2008	1048
2009	1155
2010	1280
2011	1501

Tospråklig assistanse er et av 4 satsingsområder Bergen kommune har valgt for organisering av tilskuddet fra staten etter rundskriv F-02/2010. Tilskuddet skal bidra til at kommunene kan utforme tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Barnehagene søker om assistanse på bakgrunn av barnehagens og barnets behov i barnehagen.

Det er i dag ansatt 18 tospråklige assistenter fordelt på 7 språk. Assistentene skal bistå minoritetsspråklige barn språklig og sosialt. Tjenesten blir ledet av en pedagogisk konsulent, underlagt styrer i en kommunal barnehage. Tospråklig assistanse kan tildeles barnehager som har barnegrupper som har stort behov for språklig støtte på morsmål, som er nyankommet til Norge eller til barnehager som møter spesielt store språklige, kulturelle og sosiale utfordringer i integreringsprosessen.

Bystyret vedtok i sak 78-09 at det var nødvendig med en drøfting og utredning av organiseringen av tilbudet for tospråklige barnehagebarn. Det ble opprettet et internt arbeidsutvalg for å drøfte organisering av tjenesten. Utvalget har hatt fire møter. Utvalgets forslag til innstilling er vedlagt saken.

¹ Ved opptak til en barnehageplass i Bergen kommune brukes denne definisjonen på minoritetsspråklige barn:
- begge foreldre er født i et annet land (utenfor Norden og som ikke er engelsktalende)
- barnet har lite eller ingen norskkunnskaper (kartlagt og dokumentert av helsetjenesten)

2.2 Mandat og oppgaver for tjenesten tospråklig assistanse

Tjenesten tospråklig assistanse har manglet en klar beskrivelse for innholdet i tjenesten, dette har vært medvirkende til varierende kvalitet og ulik praksis i tjenesten. Dette gjelder både hva som skal være den tospråklige assistentens rolle, men også hva styrers ansvar er i forhold til det arbeidet den tospråklige assistenten skal gjøre.

Byrådet legger i denne saken til grunn at mandatet for den tospråklige assistansen bør være: *Barnehagen skal arbeide for at tospråklige barn får en positiv tospråklig utvikling, og kjenne ansvar både for førstespråket (morsmålet) og andrespråket (norsk).* Dette er i tråd med arbeidsgruppens innstilling.

Den tospråklige assistenten skal være både til hjelp og støtte for det enkelte tospråklige barnet og til berikelse for barnehagen som helhet. Assistenten skal være en del av det daglige arbeidet i barnehagen, knyttet til den barnegruppen den er en del av. Det er viktig at arbeid mot de tospråklige barna ikke kun involverer de tospråklige barna, men at det blir noe som hele barnegruppa får del i.

Den tospråklige assistentens særlige oppgaver i forhold til barna skal være å bidra til at alle barn i barnegruppen integreres i fellesskapet, bidra til at barna kan forstå og gjøre seg forstått i barnehagen og støtte barna i deres utvikling av morsmål og norsk. Gjennom samarbeid med kollegaene skal den tospråklige assistenten delta i barnehagens arbeid med å synliggjøre språklig og kulturelt mangfold og være involvert i planlegging av det tospråklige arbeidet i barnehagen. Den tospråklige assistenten er en viktig ressurs i forhold til samarbeid med foreldre og skal være med på foreldresamtaler og bidra til å motivere foreldre for språkstimulering.

Styrer i barnehagen skal i forhold til tospråklige assistenter ta ansvar for blant annet å sikre at tospråklig arbeid synliggjøres i årsplanen, utarbeide plan for tospråklig arbeid i barnehagen sammen med den tospråklige assistenten og sikre at Bergen språkstimuleringsprogram tas i bruk i barnehagen.

For nærmere beskrivelse av den tospråklige assistentens oppgaver og styrers oppgaver viser byrådet til arbeidsgruppens innstilling.

2.3 Organisering

De tospråklige assistentene var tidligere ansatt i to basebarnehager (Rosetårnet og Ny Krohnborg) som har hatt ansvar for den enkelte medarbeider. Organiseringen på to baser har ikke fungert optimalt, og det har etter hvert vist seg å være et behov for å organisere tjenesten på en annen måte. Blant annet har det ikke vært en tilstrekkelig faglig oppfølging av assistentene og stillingene har vært vanskelige å skille fra den daglige driften av barnehagene. Organiseringen ble derfor midlertidig endret slik at assistentene nå er ansatt i en barnehage, Rosetårnet, og det er tilsatt en pedagogisk konsulent som har pedagogisk, personal og administrativt ansvar for assistentene. Pga mangel på kontorlokaler ved Rosetårnet sitter konsulenten pr i dag på Fagavdeling Barnehage og skole.

Byrådet foreslår i tråd med arbeidsgruppens innstilling at assistentene og den pedagogiske konsulenten som er leder for tjenesten samles i en base på et av de pedagogiske fagsentrene. Ved å lokalisere tjenesten på et pedagogisk fagsenter vil konsulenten og assistentene bli del av et større faglig miljø. Både fagsenteret og tjenesten tospråklig assistanse opplever mange utfordringer i skjæringspunktet mellom migrasjonspedagogikk og spesialpedagogikk. Et tettere samarbeid mellom de to tjenestene vil kunne gi et bredere tilbud på tvers av de ulike tjenestene. Fagsenteret har også lavterskelteam som skal hjelpe barnehagen med utfordringer, og mange henvendelser til lavterskelteamet gjelder nettopp barn med minoritetsbakgrunn. En samlokalisering av lavterskeltilbud og tospråklig assistanse vil gjøre at de to ulike tjenestene lettere kan samarbeide i de sakene der det er behov, og være en ressurs for hverandre. Dette vil forsterke den tidlige innsatsen for minoritetsspråklige barn og er i tråd med strategiene for tidlig innsats som ble vedtatt av bystyret i desember 2011, b-sak 55/12.

Den pedagogiske konsulenten vil fortsatt være administrativ, personal og pedagogisk leder av tjenesten. Tjenesten vil være underlagt daglig leder for Pedagogisk fagsenter.

2.4 Kompetanseheving

De tospråklige assistentene er en viktig ressurs i barnehagen for blant annet å bidra til at barna kan forstå og gjøre seg forstått i barnehagen. De tospråklige assistentene vil nå få klarere krav og forventninger til det arbeidet de skal gjøre. I den sammenheng er det også viktig at assistentene får mulighet til å heve og utvikle sin kompetanse.

- Barnehageåret 2012 – 13 setter Rosetårnet barnehage i gang kompetansehevede tiltak for tospråklige assistenter. Det overordnede målet er økt innsikt og å fremme trygghet i egen yrkesrolle som tospråklig assistent i samspillet og kommunikasjonen med barn i barnehage.
- Høsten 2012 benyttes ICDP (International Child Development Program) for å styrke tospråklige assistenters kunnskaper om flerspråklig utvikling og pedagogisk relasjonskompetanse.
- Tospråklige assistenter skal delta på Fagdag og på Morsmålskonferansen som arrangeres av Fagavdeling barnehage og skole.
- Våren 2013 vil tospråklige assistenter gis innføring i bruk av kartlegging som verktøy for å kunne støtte og hjelpe barn i utviklingen av morsmålet. Målet er å styrke tospråklige assistenters innsikt i og ferdigheter til å se og vurdere barnets språkutvikling på morsmål. Valg av hvem som utfører kartleggingen er styrers ansvar.
- Gjennom flere år har det vært lagt til rette for at assistenter i barnehage og skole kan få ta fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget, dette tilbudet kan også tospråklige assistenter benytte seg av. Denne ordningen fortsetter

Kompetansehevingstiltakene for tospråklige assistenter som er beskrevet over er en del av en overordnet kompetanseplan i migrasjonspedagogikk for barnehagene. Planen har som mål å styrke fagfeltet i barnehagene, og gi faglig påfyll gjennom kurs og arbeid i nettverk. Temaene er:

- Mangfold og fellesskap/ Flerkulturell oppvekst/ Samarbeid hjem-barnehage
- Bergen Språkstimuleringsprogram – metoder for språkstimulering
- Kartleggingsmateriale for minoritetsspråklige barn
- Barn og traumer.

På sikt har byrådet en målsetting om å tilby videreutdanning i migrasjonspedagogikk for styrere i barnehagene.

2.5 Andre tiltak som er igangsatt – minoritetsspråklig felt barnehage

I Bergen har en igangsatt flere tiltak for å støtte minoritetsspråklige barns språkutvikling og sikre best mulige norskkunnskaper før de starter på skolen.

- I mars 2011 startet et forsøk med gratis kjernetid. Formålet med tiltaket er å forberede barna på skolestart, å bidra til sosialiseringen generelt og å bedre norskkunnskapene for barn som har annet morsmål. Gratis kjernetid er et tilbud om gratis barnehageplass 20 timer i uken til alle barn som bor i utvalgte områder i Årstad bydel. Det har i snitt vært 340 barn som har hatt tilbud om gratis kjernetid. Fra oktober 2011 ble forsøket utvidet til å gjelde flere områder innenfor skolekretsene Fridalen, Slettebakken og Ny Krohnborg.
- Høsten 2011 ble det ansatt to migrasjonspedagoger for å veilede og bistå barnehagene i arbeidet med minoritetsspråklige barn, hovedfokuset er språkstimulering.

- I 2011 fikk fire tospråklige assistenter opplæring i minoritetsvarianten av ICDP (International Child Develop Program), et program som omhandler samspill og kommunikasjon i møte med barn og foreldre
- I de kommunale barnehagene arbeides det med nettverkssamlinger, kursing i migrasjonspedagogikk og kompetanseheving av ansatte på området. Gjennom kurs og nettverksarbeid arbeides det med ulike tema som mangfold og fellesskap, samarbeid hjem - barnehage, kartleggingsmateriale for minoritetsspråklige barn, og språkstimuleringsprogram

3 Særskilt språkopplæring i bergensskolen

3.1 Bakgrunn

Bystyret vedtok i sak 78-09 å vurdere antall ressurskoler og å utrede konsekvenser av desentralisering av mottaksskolen. Det ble nedsatt et internt arbeidsutvalg for å drøfte disse problemstillingene. Utvalget har hatt 7 møter og utvalgets innstilling er vedlagt saken (vedlegg 1).

Byrådet legger på bakgrunn av arbeidsutvalgets innstilling fram forslag knyttet til organisering av ressurskole (kap.3.2) og forslag om ny organisering av innføringstilbudet til nyankomne minoritetsspråklige elever (kap.3.3). I hovedtrekk er forslagene i tråd med innstillingen fra arbeidsutvalget, men når det gjelder innføringstilbudet som i dag er på Nygård skole avviker byrådets forslag fra det arbeidsgruppen foreslo.

I tillegg legges det og frem andre forslag til kvalitetsforbedrende tiltak knyttet til det minoritetsspråklige feltet (kap. 3.4).

3.1.1 Opplæringsloven

§ 2.8 regulerer retten til særskilt språkopplæring til minoritetsspråklige elever. Opplæringsloven § 2.8 sier følgende:

Elevar i [grunnskolen/vidaregåande opplæring] med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norsk-opplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar. Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved. Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal [kommunen/fylkeskommunen] så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

Særskilt språkopplæring kan bestå av følgende

Særskilt norskopplæring er tilrettelagt opplæring i og på norsk.

I Bergen har Byrådsavdeling for barnehage og skole bestemt at denne opplæringen skal følge læreplan i grunnleggende norsk. Dette er basert på nasjonale føringer og anbefalinger fra direktoratet.

Morsmålsopplæring: Opplæring i elevens morsmål.

I Bergen skal denne opplæringen følge læreplan morsmål.

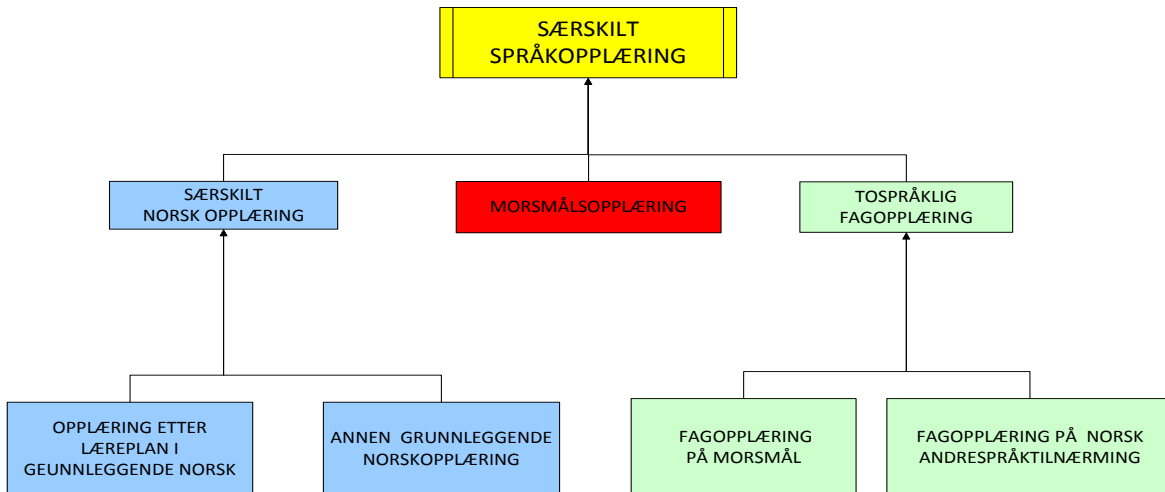
Tospråklig fagopplæring:

Opplæring i fag på elevens morsmål utført av tospråklig lærer. Morsmålet benyttes som støtte i opplæringen og den tospråklige fagopplæringen kan gjennomføres i alle fag

eller

Fagopplæring på norsk med andrespråkstilnærming, som betyr at lærestoffet bearbeides og forenkles slik at det er gjort tilgjengelig på norsk for eleven

Målet med den særskilte språkopplæringen er at eleven så fort som mulig blir god nok i norsk til å følge vanlig opplæring. Når kartleggingen viser at eleven kan godt nok norsk, faller retten til særskilt norskopplæring bort.

3.1.2 Stor økning av antall minoritetsspråklige elever i bergensskolen

I bergensskolen øker antall minoritetsspråklige elever hvert år. En stadig større andel av disse kommer fra Øst Europeiske land på grunn av arbeidsinnvandringen fra disse landene. Liste over andel elever på de ulike språkene legger ved som vedlegg nr. 2.

Alle som har rett til særskilt språkopplæring får særskilt norskopplæring. Tabellen under viser at i skoleåret 2011/2012 var det 2344 elever som fikk særskilt norskopplæring, av disse var det 2129 som i tillegg også fikk morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Tabellen viser at det har vært en stor økning av antall elever som mottar særskilt språkopplæring de siste 8 årene: en økning på hele 70 % siden skoleåret 2004/2005. Skoleåret 2011/2012 var det i gjennomsnitt snitt 8 prosent av elevene i bergensskolen som fikk særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8.

Skoleår	Antall elever som får særskilt norsk-opplæring	Antall elever som får morsmål og/eller tospråklig fagopplæring
2004/2005	1378	1005
2005/2006	1551	1298

2006/2007	1769	1658
2007/2008	1793	1520
2008/2009	1921	1863
2009/2010	2244	1919
2010/2011	2266	1880
2011/2012	2344	2129

Kilde: GSI oktober 2011

Nyankomne minoritetsspråklige elever som har rett til særskilt språkopplæring får et tilbud på Nygård skole det første året de er i Norge. Etter et år på Nygård skole begynner elevene på nærskolen sin. De minoritetsspråklige elevene i Bergen bor forholdsvis geografisk spredt, noe som har ført til at andelen minoritetsspråklige ved hver skole ikke er så konsentrert som for eksempel i Oslo. Nesten alle skolene i Bergen har minoritetsspråklige elever som mottar særskilt språkopplæring. Andelen elever varierer fra 0,8 til 48,5 % (I tillegg til Nygård Skole som bare har elever med minoritetsspråklig bakgrunn.) Tabellen under viser skolene der mer enn 10 % av elever mottar særskilt språkopplæring. Tallene er fra april 2012.

Skole	Elevtall totalt	Elever med særskilt språkopplæring	Andel elever med særskilt språkopplæring i prosent
<i>Ny Krohnborg skole</i>	270	131	48,5
<i>Damsgård skole</i>	436	109	25,0
<i>Kronstad skole</i>	223	54	24,2
<i>Møhlenpris skole</i>	151	33	21,9
<i>Ytre Arna skole</i>	290	63	21,7
<i>Fridalen skole</i>	437	86	19,7
<i>Løvås oppvekstun - skole</i>	245	47	19,2
<i>Holen skole</i>	494	90	18,2
<i>Vadmyra skole</i>	319	58	18,2
<i>Seljedalen skole</i>	161	29	18,0
<i>Slettebakken skole</i>	324	50	15,4
<i>Minde skole</i>	310	44	14,2
<i>Li skole</i>	192	27	14,1
<i>Kjøkkelvik skole</i>	579	79	13,6
<i>Landås skole</i>	363	45	12,4

Christi Krybbe	155	16	10,3
-----------------------	-----	----	------

Kilde: extens april 2012

De fleste nyankomne minoritetsspråklige elever vil også ha behov for særskilt språkopplæring etter at de har begynt på nærskolen. På samme måte som på Nygård vil de som har rett til særskilt språkopplæring i første rekke få et tilbud om særskilt norsk. Om nødvendig vil de også få tilbud om morsmål eller tospråklig fagopplæring.

3.1.3 Gjeldende føringer fra Byrådsavdeling for barnehage og skole

Vedtak om særskilt språkopplæring er delegert til - og skal fattes på den enkelte skole av rektor i samråd med foreldre. Avgjørelsen om hvem som har tilstrekkelig kompetanse eller ikke i norsk, og hvem som trenger morsmål- og/eller tospråklig fagopplæring krever en individuell vurdering av den enkelte elevs behov. Det avgjørende for denne vurderingen vil være om eleven har behov for en slik opplæring for å bli i stand til å følge den ordinære opplæringen ved skolen når den blir gitt på norsk.

Byrådsavdeling for barnehage og skole har besluttet at alle kommunale skoler som mottar ressurser til særskilt språkopplæring skal følge læreplan i grunnleggende norsk og i morsmål for språklige minoriteter for de elevene som mottar morsmålsopplæring (skoler som har utviklet lokale læreplaner kan søke dispensasjon). Dette er i tråd med nasjonale føringer og anbefalinger fra direktoratet. Videre skal alle skolene ha migrasjonspedagogiske team for å kvalitetssikre arbeidet med kartlegging av elevenes språksituasjon.

Byrådsavdeling for barnehage og skole kom våren 2011 med nye prioriteringer og nye rutiner for den særskilte språkopplæringen som skal gjelde fra 01.08.2012.

- For å heve kvaliteten på den særskilte språkopplæringen vil skoleeier fra august 2012 standardisere kartlegging av elevens språkkompetanse og dermed kvalitetssikre dokumentasjon som ligger til grunn for enkeltvedtak om særskilt språkopplæring. Alle skolene pålegges derfor å bruke utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy til læreplanen i grunnleggende norsk.
- Det er presisert bestemte kriterier for at skolene skal kunne motta ressurser til særskilt språkopplæring, blant annet må skolene dokumentere at elevene blir kartlagt
- Midler til morsmålsopplæring skal tildeles til lese- og skriveopplæring på småskoletrinnet
- Midler til tospråklig fagopplæring skal tildeles fra 5. - 10. klasse
- Når elevene har bestått nivå 2 i læreplan for grunnleggende norsk skal elevene gå over til ordinær læreplan i norsk. Elever som kommer sent i skoleløpet (ungdomsskoletrinnet) kan få mulighet til å fullføre nivå 3.²
- Skoler som mottar ressurser for samme elev i 5 år innkalles til femårssamtale med Byrådsavdeling for barnehage og skole ved Fagavdelingen
- Alle nyankomne minoritetsspråklige elever registreres på nærskolen. Nærskolen har ansvar for kartlegging, samtale med foreldre og vurdering av hva som vil være adekvat opplæringstilbud: å veilede foresatte om eleven bør begynne på nærskole eller innføringsskole

Målsettingen med disse grepene er flere. Å sikre at elevenes språkkompetanse blir kartlagt i tilstrekkelig grad slik at skolene kan gi en best mulig tilpasset særskilt språkopplæring, å styre ressursene slik at de blir brukt mest mulig hensiktsmessig samt å sikre at elever som har god nok kompetanse i norsk til å følge ordinær undervisning ikke fortsetter å motta særskilt språkopplæring.

² Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter er en overgangsplan som skal brukes til elevene er i stand til å følge opplæringen etter læreplan i norsk. Det er utarbeidet kartleggingsverktøy i tilknytning til læreplanen. Når kartleggingen viser at elevene har nådd målene i læreplanens nivå 2, skal de følge ordinær norskopplæring.

3.2 Ressursskoler³ og morsmålsundervisning/tospråklig fagopplæring

3.2.1 Færre ressursskoler – mer konsentrert og sterkere faglig miljø

Ressursskolenes funksjon er at de fungerer som baser for morsmålslærere som driver tospråklig fagopplæring og morsmålsundervisning. Det er rektor på ressursskolene som tilsetter og har personal og faglig ansvar for morsmålslærerne. I dag er det 28 ressursskoler som organiserer til sammen 114 lærere i tospråklig fagopplæring/morsmål. Morsmålslærerne som gir opplæring i morsmål og tospråklig fagopplæring har mesteparten av morsmålsundervisningen sin på andre skoler enn ressursskolen. De underviser i til sammen 56 språk og det er 1046 grupper som får opplæring. I april 2011/2012 var det 2129 elever som fikk morsmålsundervisning/tospråklig fagopplæring i Bergen.

Byrådet går inn for å redusere antall ressursskoler slik at det blir to i hver bydel. Selv om andelen minoritetsspråklige elever er ujevnt fordelt mht bydeler, mener byrådet det er viktig at kompetansen knyttet til ressursskolene beholdes og utvikles i alle bydelene, og foreslår derfor å redusere til 2 i hver bydel slik at det blir 16 til sammen.

En reduksjon av antall ressursskoler vil medføre et mer konsentrert og sterkere faglig miljø for morsmålslærerne. En reduksjon av antall ressursskoler vil også medføre at den administrative ressursen som er knyttet til å administrere ressursskolelærerne vil bli konsentrert på færre skoler.

Denne endringen vil medføre utfordring for morsmålslærerne mht bytte av arbeidsplass. Samtidig mener byrådet at alle fordelene ved en reduksjon – et sterkere faglig miljø som konsekvens av reduksjon, enklere administrasjon av tilsetning, tildeling og vikarordning - vil føre til et bedre læringsutbytte for elevene, og at dette forholdet må veie tyngst.

Det vil bli nedsatt en prosjektgruppe som i løpet av skoleåret 2012/2013 skal utrede hvilke skoler som fortsatt bør være ressursskoler og som skal implementere endringen. Reduksjonen skal tre i kraft fra høsten 2013. I utredningsperioden vil byrådsavdelingen være i dialog med skolene som dette gjelder. Reduksjon av antall ressursskoler må også sees i sammenheng med forslaget om desentralisering av Nygård skole (kap. 3.3.3).

3.2.2 Forsøk med periodisering av undervisning for ungdomsskoleelever som har tospråklig fagopplæring

Tospråklig fagopplæring for ungdomsskoleelever gis både som et sentralisert tilbud lokalisert på Nygård skole og ute på de enkelte skolene. For de ungdomsskoleelevene som har et sentralisert tilbud i tospråklig fagopplæring på Nygård har det vist seg å være en utfordring at elevene kommer fra så mange ulike skoler. Det gjør det vanskelig for morsmålslærerne som i prinsippet skal samarbeide med elevenes kontakt- og faglærere på de ulike skolene og lage planer for elevene som har utgangspunkt i ordinære fagplaner. Dette gjør igjen at det er vanskelig å tilpasse undervisningen til de enkelte elevers behov. For rektor som pedagogisk leder på de ulike ressursskolene er dette også en stor utfordring.

³ *Ressursskolene* ble tidligere kalt *baseskoler*. Begrunnelsen for endring av navn til ressursskoler er at begrepet baseskoler er mer brukt og kjent som begrep i sammenheng med hvordan en fysisk utformer skoler, og det skaper forvirring å bruke det i denne sammenhengen. Samtidig vil en med begrepet *ressursskole* understreke disse skolenes doble funksjon: som ressurs for de minoritetsspråklige elevene, men også som ressurs for de ordinære grunnskolene i Bergen sitt arbeid i forhold til minoritetsspråklige elever

Byrådet vil foreslå at det blir igangsatt et forsøk der en prøver ut periodisering av tospråklig fagopplæring på elevenes hjemmeskole. Periodisering vil si at eleven mottar tospråklig fagopplæring mer konsentrert over en periode på noen uker, og deretter har en periode uten denne opplæringen.

Periodisering av tospråklig fagopplæring på elevens hjemmeskole kan i noen tilfeller være en fordel for elevens læringsutbytte. Periodisering kan gi bedre samarbeidsmuligheter mellom morsmåls lærere og de andre faglærerne på skolen og bedre koordinering av lærestoffet eleven trenger hjelp til. For noen elever kan tospråklig fagopplæring i en periode gi faglig kontinuitet. For andre elever kan det være en ulempe å ikke møte morsmåls lærere hver uke.

Byrådsavdeling for barnehage og skole vil inkludere tre lærere i et pilotprosjekt for å prøve ut periodisering av tospråklig fagopplæring for ungdomsskoleelever. Prosjektet starter høsten 2012. Flere skoler vil bli involvert i prosjektet fordi lærerne underviser ved flere skoler. Forsøket skal evalueres.

3.2.3 Behov for bedre koordinering mellom morsmålsopplæring/tospråklig fagopplæring og ordinær undervisning

Det er en utfordring å få til et godt nok samarbeid mellom morsmåls lærere som driver særskilt språkopplæring, kontaktlærere, faglærere og skoleledere. Dette er i stor grad en praktisk utfordring mht tid/sted. Særlig er dette vanskelig å få til når det gjelder samarbeid/kommunikasjon med lærere på andre skoler enn ressurskolen der morsmåls lærerne er ansatt – avstand og tid gjør at det ikke er realistisk å etablere et samarbeid der alle partene i samarbeidet om enkeltelevne fysisk kan møtes. Elevene er også ofte samlet i grupper på tvers av klasser, noe som gjør det krevende for morsmåls lærere som må forholde seg til flere fag/trinn og tilhørende fag- og kontaktlærere.

I tråd med innstillingen fra arbeidsutvalget mener byrådet at en mer utstrakt bruk av teknologi gir muligheter for å forbedre samarbeidet om elevene som mottar særskilt språkopplæring. Skoleeier må gå bevisst inn og bruke teknologi og læringsplattform for å gjøre arbeidssituasjonen for morsmåls lærere lettere og for å tilrettelegge for dette viktige samarbeidet. Som en del av dette foreslår byrådet at alle morsmåls lærere får en egen bærbar PC. Nye driftsutgifter utgjør om lag 215000 pr år.

3.3 Innføringstilbud for nyankomne minoritetsspråklige elever i bergensskolen

3.3.1 Nygård skole

Bergen har i dag en sentral mottaksskole, Nygård skole (1. - 10.trinn) som gir tilbud til de fleste nyankomne minoritetsspråklige elever som skal ha sin første norskopplæring. Pr november 2011 har skolen 192 elever, men skolen får nye elever kontinuerlig. De har en gjennomstrømming på 300-ca 400 elever i løpet av skoleåret. Elevene representerer 30 ulike språk, men dette endrer seg fra uke til uke.

Elevene går på Nygård skole ca. ett år før de overføres til hjemmeskolen. Skolen har omfattende mottaksrutiner og overføringsrutiner. Mottaksrutinene med registrering av elevene omfatter bl.a. registrering av skolebakgrunn, morsmålskompetanse, familieforhold og lignende. Skolestart samtalen gjennomføres med tolk av skolens rådgivere og er en viktig samtale med informasjon fra skolen og fra de foresatte. Denne registreringen skal fra høsten 2012 gjøres av elevenes nærskole.

Elevene som starter ved Nygård har ulik språklig og kulturell bakgrunn, og ulik grad av skolegang fra hjemlandet. Foreldre/foresatte har også svært ulike forutsetninger for å støtte elevene i skolearbeidet. Nygård skole møter derfor andre utfordringer enn den ordinære grunnskolen. Dette krever omstillingsdyktige pedagoger.

Skolen har hovedfokus på læreplanene i Grunnleggende norsk og Morsmål for språklige minoriteter og organiserer klassene etter alder og trinn, med maks 15 elever pr klasse. Lærerne på Nygård skole har god faglig kompetanse når det gjelder undervisning av minoritetsspråklige. Over 90 % av lærerne har i tillegg til lærerutdanning videreutdanning i norsk som andrespråk eller migrasjonspedagogikk. Flere av lærerne

har spesialpedagogikk innen ulike områder. På grunn av kompetansen som finnes ved Nygård skole, fungerer skolen også som produsent av kompetanse og som et verksted som utvikler undervisningen for minoritetsspråklige. Nygård skole er samtidig også ressurskole for 13 morsmåls lærere.

Nygård skole er solgt til Universitetet i Bergen men Bergen kommune har en leieavtale for videre drift som går ut i desember 2014, men med ytterligere opsjon for 5 år.

Utfordringer knyttet til dagens innføringstilbud

Selv om det på mange måter er en fordel å samle kompetansen slik som en har valgt i Bergen kommune, kan det være en utfordring at så mye av kompetansen knyttet til undervisning av minoritetsspråklige elever er knyttet til en skole, og ikke spredt på flere skoler. I 1985 vurderte man dette som en fordel - å samle og bygge kompetanse på et sted. I dag er antallet elever betydelig høyere - fra rundt 50 elever til i dag som Nygård har rundt 200 elever. Det er en utfordring å overføre denne kompetansen til de andre skolene.

Sett i et inkluderingsperspektiv er det to forhold som er utfordrende ved det å samle nyankomne elever på en skole. Det første er den sosiale integreringen av elevene inn i et norskspråklig miljø.

Det andre er at elevene ikke har mulighet for en gradvis overgang til ordinær undervisning i den grad de er klare for det, f. eks i praktisk estetiske fag.

3.3.2 Organisering av innføringstilbud i de andre storbyene

Opplæringsloven har ikke egne bestemmelser for hvordan innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever skal organiseres, og denne opplæringen organiseres derfor svært ulikt rundt om i landet. Mange kommuner ser ut til å ha utfordringer med å finne tilfredsstillende opplæringsmodeller for denne elevgruppen. I NOU 2010:7 *Mangfold og mestring* anbefales det at alle nyankomne får et eget innføringstilbud før de starter i ordinær klasse. Dette fikk også bred støtte i høringen til NOU 2010:7. NOU-utvalget mener videre at alle elever bør ha primærtilhørighet til en ordinær klasse, og anbefaler etablering av innføringsklasser på ordinære skoler, og ikke egne innføringsskoler. Begrunnelsen er at innføringsklasser på nærskolen vil kunne sikre en viss tilhørighet for elevene fra starten av ved at nyankomne elever er elever ved sin nærskole og i økende grad da kan følge sin egen klasse. Utvalget mener også at en slik modell på sikt kan bidra til bedre inkludering. Samtidig ser utvalget at det å samle ressurser og kompetanse allikevel vil kunne tale for innføringsskole noen steder.

De andre storbyene organiserer innføringstilbudet på ulike måter:

I **Oslo** går elevene på 1. og 2. trinn i ordinær gruppe ved nærskolen. Elever på 3. trinn går i mottaksgruppe eller ordinær gruppe. Elever fra 4. -10. trinn kan begynne i mottaks eller alfabetiseringsgruppe.

I **Trondheim** går nyankomne elever på mottaksskoler som er samlokalisert med ordinære grunnskoler. Trondhjem har 6 mottaksskoler, 3 på barnetrinnet og 3 på ungdomstrinnet.

I **Stavanger** har de hatt samme modell som i Bergen, men med egne innføringsskoler for barnetrinnet og ungdomstrinnet.

3.3.3 Nyankomne minoritetsspråklige elever skal få innføringstilbud i mottaksklasser på ordinære grunnskoler ute i bydelene

Byrådet er opptatt av at nyankomne minoritetsspråklige elever skal lære norsk så raskt som mulig slik at de raskest mulig kan ta del i ordinære klasser og ordinær opplæring. Byrådet vil derfor foreslå at nyankomne minoritetsspråklige elever skal gå i mottaksklasser på ordinære skoler ute i bydelene. Ved å gå i mottaksklasse ved en ordinær skole vil nyankomne minoritetsspråklige elever fra første skoledag kunne delta også i en ordinær klasse i enkelte timer, og de vil kunne ha sosial tilhørighet i en klasse med norskspråklige elever. Byrådet mener dette vil bedre integreringen av nyankomne minoritetsspråklige inn i norskspråklige miljøer og at dette vil føre til at elevene raskere lærer norsk.

En slik modell vil også bidra til å spre kompetansen på særskilt språkopplæring til flere skoler og bydeler. Mottaksavdelingene/klassene skal i størst mulig grad lokaliseres på skoler som allerede er ressurskoler. Dette vil kunne gi positiv synergi i form av sterke kompetansemiljøer og større mangfold i språkkompetanse slik at ressurskolen og mottaksavdelingen kan benytte hverandres kompetanse.

Når nyankomne minoritetsspråklige elever fra høsten 2012 skal registreres og kartlegges på nærskolene, vil nærskolene i større grad "eie" disse elevene enn tidligere. Også tidligere har det vært mulig for nærskolene å ta imot nyankomne elever og gi disse et tilbud, men de nyankomne elevene har ikke vært synlige for skolen fordi de i de fleste tilfellene har gått rett til Nygård skole. Fra høsten 2012 skal nærskolene treffe vedtak om hvilken skole elevene skal motta innføringstilbud på - Nygård eller nærskolen. Dette gir nærskolene en større mulighet enn tidligere til å vurdere om nærskolen selv kan gi elevene et innføringstilbud. Byrådet foreslår at det tilrettelegges slik nærskolene er i stand til å gi nyankomne minoritetsspråklige elever på 1. og 2. trinn et innføringstilbud hvis skolen selv i samråd med elevenes foreldre velger det.

På samme måte som i dag skal elevene gå et år på mottaksavdelingen før elevene flytter over til nærskolen sin. Ungdomsskoleelevene må imidlertid ha mulighet til å fullføre ungdomsskolen på skolen der det er mottaksavdeling. Dette har to årsaker: for enkelte som kommer sent i skoleløpet og har mangelfull skolegang fra før vil det kunne ta mere enn et år før de har ferdigheter som gjør at de kan begynne i ordinær klasse og følge ordinær undervisning. Erfaringer fra Trondheim som har tilsvarende organisering med mottaksavdelinger ute i bydelene viser videre at mange ungdomsskoleelever ikke ønsker seg til nærskolen etter å ha gått i en mottaksavdeling fordi de opparbeider seg et sosialt nettverk på mottaksskolen og oppretter sosiale relasjoner til elever i sin klasse der.

Flyttingen av elevene på Nygård ut i mottaksklasser i ordinære skoler vil skje i tre trinn:

1. Pilotprosjekt skoleåret 2013/2014: Det opprettes en mottaksklasse på 15 elever for nyankomne minoritetsspråklige ungdomsskoleelever på en ordinær skole. Evaluering som grunnlag for videre utflyttingsprosess
2. 2014/2015: resten av ungdomsskolen på Nygård flyttes ut (3 klasser på 15 – 20 elever)
3. Senest innen 2016/2017 Barneskolen flyttes ut (ca. 110 elever)

Byrådsavdeling for barnehage og skole vil sette ned en prosjektgruppe som skal ha ansvar for å utrede og iverksette endringene. Prosjektgruppen må se utflytting av Nygård i sammenheng med forsøk med periodisering og reduksjon av antall ressurskoler. Prosjektgruppen skal i løpet av skoleåret 2012/2013 bestemme hvilke skoler som skal ha mottaksklasser og være ressurskoler

3.4 Forslag til kvalitetsforbedrende tiltak

I tillegg til å foreslå desentralisering av innføringstilbudet og en reduksjon av ressurskoler vil byrådet også foreslå andre tiltak som kan heve kvaliteten på den særskilte språkopplæringen.

3.4.1 Kvalitetsoppfølging av særskilt språkopplæring - pilotforsøk

I Bergen har en kommet langt i å utvikle og ta i bruk kvalitetsutviklingsverktøy for å følge opp og sikre kvaliteten på opplæringen i bergensskolen, imidlertid er det en utfordring at skoleeier har for liten kunnskap om innholdet i, standarden på og resultatene av den særskilte språkopplæringen for minoritetsspråklige elever. God kvalitet på den særskilte språkopplæringen er en viktig forutsetning for at minoritetsspråklige elever skal kunne lære norsk raskest mulig slik at de kan gå over i ordinær undervisning. Det er derfor viktig å kvalitetssikre prosessene både rundt enkeltvedtak om særskilt språkopplæring, kartleggingen av enkeltelever og selve språkopplæringen. Her har Bergen kommune en utfordring – og byrådet er opptatt av at en i større grad både kontrollerer og følger opp disse prosessene for å oppnå en bedre kvalitet på feltet særskilt språkopplæring.

Samtidig er det et faktum at minoritetsspråklige elever i gjennomsnitt oppnår svakere resultater enn majoritetsspråklige elever. Selv om sosial bakgrunn og språk i all hovedsak forklarer årsaken til resultatforskjellene, er dette ikke resultater byrådet kan slå seg til ro med. Byrådet er opptatt av å sikre alle elever i bergensskolen et likeverdig læringsutbytte, og å ha ambisjoner på vegne av alle elevene

Disse to forholdene – ulikheter i oppnådde resultater hos minoritets- og majoritets elever - og manglende kunnskap hos skoleeier om innholdet i og resultatene av særskilt språkopplæring – gjør at byrådet vil gjøre særskilt språkopplæring til gjenstand for kvalitetsoppfølging fra skoleeiers side. Høsten 2012 vil Byrådsavdeling for barnehage og skole ved fagavdelingen sette i gang et forsøk med kvalitetsoppfølging i forhold til opplæringstilbudet etter § 2-8 i opplæringsloven. Oppfølgingen vil i første omgang bli gjennomført på et utvalg skoler. Forsøket skal gi erfaringsgrunnlag for å utvikle kvalitetsoppfølging for særskilt språkopplæring. I sammenheng med dette vil det også bli utviklet kvalitetsstandarder for særskilt språkopplæring. Kvalitetsoppfølgingen av særskilt språkopplæring skal ikke være en del av den ordinære kvalitetsoppfølgingen i bergensskolen.

De skolene som skal være med på piloten vil få skriftlig varsel i forkant. Tema for oppfølgingen vil blant annet være

- Rutiner for vedtak om rett til opplæring etter § 2-8
- Oversikt over elever som mottar opplæring og hvor lenge de har mottatt denne opplæringen (etter § 2-8 i Opplæringsloven)
- Samlet kartleggingsresultater i grunnleggende norsk og morsmål for hver elev (utdrag fra Kartleggingsverktøyet - VOKAL)
- Læringsresultat i andre fag for elever som får opplæring etter § 2-8
- Skolens plan for opplæring av elever etter § 2-8
- Skolens kompetanseutviklingsplan for lærere som underviser minoritetsspråklige elever;
- Presentasjon av skolens migrasjonspedagogiske team; hvordan fungerer temaet i skolehverdagen /ansvarsområder.

På samme måte som for eksisterende kvalitetsoppfølging i bergensskolen, vil de skolene som har behov for det få tilbud om faglig oppfølging, støtte og veiledning på de områdene de har behov for i etterkant av kvalitetsoppfølgingen.

3.4.2 Øke lærernes og skolens kompetanse

Lærerens kompetanse er den viktigste faktoren for elevens læringsutbytte, og relevant og god kompetanse hos lærere, ledere og skoleeier er en kritisk variabel for å sikre et godt opplæringstilbud for ulike grupper minoritetsspråklige. For å øke læringsutbyttet og kvaliteten på den særskilte språkopplæringen vil byrådet ha fokus på kompetanseheving innenfor feltet – både på å heve kompetansen til enkeltlærere, men også å heve kompetansen til migrasjonspedagogiske team og ledere.

3.4.2.1 Videreutdanning i andrespråkspedagogikk

I bergensskolen har morsmålslærerne god kompetanse, men som i andre kommuner er det en mangel på lærere med kompetanse i andrespråkspedagogikk. I andrespråkspedagogikken er det særlig vekt på norskfaget og hvordan en kan arbeide med lesing, skriving og muntlig utvikling hos elever som ikke har norsk som morsmål og som har bodd relativt kort tid i Norge. Dette faget skal også gjøre lærere i bedre stand til å tilrettelegge for god undervisning i kulturelt og språklig sammensatte klasser og å gi god undervisning i de grunnleggende ferdighetene når norsk er andrespråket. Byrådet vil prioritere inntil 8 lærere hvert år i fire år som får mulighet til å ta 30 studiepoeng i andrespråkspedagogikk på statlige vilkår etter nasjonale føringer.

3.4.2.2 Kompetanseheving i regi av Fagavdelingen, Byrådsavdeling for barnehage og skole

Samtidig som det er viktig å heve enkeltlærernes kompetanse er byrådet opptatt av at kunnskap og kompetanse på særskilt språkopplæring i større grad må være en del av den enkelte skoles grunnleggende

kompetanse. Det siste året har det vært gjort et betydelig løft for å heve kompetansen til de migrasjonspedagogiske teamene på skolene gjennom kurs holdt av BEFO/Fagavdelingen: 3 lærere fra de migrasjonspedagogiske teamene på skolene har deltatt på et kurs over fire dager, i tillegg vil det bli avholdt en kursdag for skoleledere. Tilbakemeldingene har vært gode og kursene har synliggjort at skolene har hatt et stort behov for kompetanseheving på dette området.

Byrådet vil videreføre denne kompetansehevingen gjennom:

- Veiledning til skolene og ledermøter (høst 2012)
- Fordypning for migrasjonspedagogiske team, 200 lærere fire dager, en dag for skoleledere (våren 2013)
- Nettverksarbeid

3.4.3 Veilederstillinger for skolene

Fra høsten 2012 skal alle nyankomne minoritetsspråklige elever registreres på nærskolen, og nærskolene har et ansvar for å kartlegge elevenes språkkompetanse for å vurdere hvilket opplæringstilbud elevene trenger. Skolene er deretter pålagt å bruke utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy (for norskkompetanse) innen skoleårets slutt for vurdering om retten til særskilt språkopplæring det påfølgende skoleåret. Det har vist seg å være et stort behov på skolene for veiledning i bruk av kartleggingsverktøyet og også til opplæringen i grunnleggende norsk mht didaktikk, læremidler mm. Samtidig vil det være et behov for veiledning til skolene som skal ha mottaksklasser, knyttet til begynneropplæringen av nyankomne minoritetsspråklige. Byrådet foreslår derfor å opprette en pedagogisk veilederstilling(-er) for det minoritetsspråklige feltet i skolen. Veilederens oppgave skal være knyttet til begynneropplæringen av nyankomne minoritetsspråklige elever og til opplæring i grunnleggende norsk.

3.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Av saken fremgår det at det vil påløpe seg merutgifter knyttet til følgende tiltak:

- Bærbar pc til morsmåslærere
- Veilederstilling(er)

Tiltakene som er foreslått over vil løses innenfor avsatt ramme til det minoritetsspråklige feltet i Byrådsavdeling for barnehage og skole.

Forslaget om å desentralisere Nygård skole vil medføre frigjøring av leie for innleide lokaler. Desentraliseringen vil kunne medføre mindre bygningsmessige investeringstiltak på de skolene der det opprettes mottaksklasser. Dette vil bli sett i sammenheng med frigjøring av leie for innleide lokaler ved avvikling av Nygård skole. Dette vil bli tatt høyde for ved fremtidige rulleringer av økonomiplaner

En desentralisering av Nygård skole og reduksjon av antall ressurskoler vil medføre at mange lærere må bytte arbeidsplass. Omstillingen vil håndteres i henhold til Personal og arbeidsreglementet og gjeldende rutiner for omstilling av overtallige i Bergen kommune.